

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЯКОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Дані бухгалтерського обліку слугують інформаційним джерелом не тільки для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, потреб зовнішніх користувачів, але й для отримання даних про діяльність підприємства, його майновий стан, при проведенні аудиту на предмет достовірності облікових даних. З цією метою виникає питання щодо якості бухгалтерської інформації, тобто наскільки вона може задовольнити інформаційні потреби користувачів та відповідає основним критеріям якості.

Проблема підвищення якості бухгалтерської інформації піднімалася багатьма дослідниками, зокрема Кірейцевим Г.Г., Корягіним М.В., Безручук С.Л., Єршовою Н.Ю., Гречаником В.П., які досліджували практичну цінність бухгалтерської інформації, що реалізується через критерій корисності, а саме, придатність інформації для прийняття ефективних рішень на базі даних бухгалтерського обліку. Також розглядалися питання ролі бухгалтера у формуванні достовірної бухгалтерської інформації, етичну складову бухгалтерської професії, відповідальності бухгалтера за достовірність інформації тощо.

Питанням формування бухгалтерської інформації все більше приділяється увага і на законодавчому рівні. Так Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень)» [2] внесено деякі зміни і доповнення щодо удосконалення принципів бухгалтерського обліку, вимоги щодо подання і оприлюднення фінансової звітності, лібералізовано вимоги щодо складання первинних документів. Таким чином, законодавчі зміни покликані спростити вимоги до організації і ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, але при цьому розширити інформаційну складову, що міститься у звітності підприємства.

Серед користувачів бухгалтерської інформації є аудитори, інвестори та інші зовнішні користувачі, для яких якість бухгалтерської інформації має велике значення, оскільки від неї залежить рішення щодо фінансових інвестицій та рішення щодо достовірності фінансової звітності, прийняте аудитором. При цьому коло користувачів фінансової звітності розширюється. Законодавчими змінами закріплено, що інформація, що міститься у фінансовій звітності підприємств не належить до комерційної таємниці, не є конфіденційною та не належить до інформації з обмеженим доступом. Тому право доступу до інформації звітності мають органи управління, до сфери яких вони належать. Крім того, підприємства зобов'язані забезпечувати доступність фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності для ознайомлення юридичних та фізичних осіб за місцезнаходженням цих підприємств, а також зобов'язані надавати копії фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб у порядку, передбаченому Законом про доступ до публічної інформації.

Питання щодо якості бухгалтерської інформації національними стандартами НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначається як така, що повинна бути: – дохідливою і зрозумілою її користувачам; – містити лише доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень користувачами; – достовірною; – зіставною – надавати можливість користувачам порівнювати фінансові звіти підприємства за різні періоди, різних підприємств; – дотримуватися визначених Положенням принципів: автономності підприємства; безперервності діяльності; періодичності; історичної (фактичної) собівартості; нарахування та відповідності доходів і витрат; повного висвітлення; послідовності; обачності; превалювання сутності над формою; єдиного грошового вимірника [3].

Якість бухгалтерської інформації обумовлюється критеріями її корисності. Вітчизняні стандарти бухгалтерського обліку не визначають зміст якості бухгалтерської інформації, на відміну від міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IAS) та бухгалтерських стандартів, що закріплені у принципах бухгалтерського обліку США (GAAP), де встановлені вимоги, яким має відповідати інформація, що отримується за допомогою даних бухгалтерського обліку. При цьому законодавчі зміни розширюють перелік підприємств, що зобов'язані вести облік та складати звітність відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності також оприлюднювати її на своїх офіційних сайтах.

Зазначені вимоги передбачають перш за все цінність для користувача у вигляді своєчасності надходження, підтверженості, прогнозової цінності. Крім того, інформація має бути надійною з точки зору уявлення про компанію для зовнішніх користувачів і не розкривати комерційної інформації, яка б могла зашкодити бізнесу.

Для аудитора, як користувача бухгалтерської інформації, важливі і інші показники її якості, які ґрунтуються на відповідності вимогам чинного законодавства, врахування положень Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, облікової політики підприємств та професійних суджень бухгалтера.

Так, дотримання положень МСБЗ та принципів, на яких ґрунтується бухгалтерський облік, дозволяє досягнути певних якісних характеристик бухгалтерської звітності.

Облікова політика є засобом пошуку отриманого співвідношення між інтересами організації та зовнішніми користувачами бухгалтерської інформації шляхом формування методичного, технічного та організаційного аспектів ведення бухгалтерського обліку.

Професійне судження здійснює безпосередній вплив на формування якісної бухгалтерської інформації, оскільки за своїм судженням бухгалтер визначає, що таке реальне відображення господарських факторів у бухгалтерському обліку.

Забезпечення якості бухгалтерської інформації досягається впровадженням ефективної системи контролю за нею. Контроль за якістю бухгалтерської інформації має здійснюватись за такими напрямками:

- якість забезпечена кваліфікацією працівників бухгалтерської служби та їх професійні навички;

- якість інформації, що враховує потреби її користувачів;

- якість інформації, отримана внаслідок консультування із відповідними фахівцями та від компетентних інформаційних джерел.

Таким чином, бухгалтера повинні, з однієї сторони, враховувати вимоги зацікавлених сторін – користувачів бухгалтерської інформації, і з іншої – об'єктивно відображати фінансово-господарську діяльність підприємства, дотримуючись при цьому норми законодавства, кодексу професійної етики бухгалтерів, положень по бухгалтерському обліку, методичних рекомендацій, інструкцій, положень облікової політики підприємства.

Сформовану таким чином бухгалтерську інформацію, яка відповідає принципам бухгалтерського обліку, є достовірною і повною, а також враховує вимоги користувачів при прийнятті обґрунтованих економічних рішень, можна вважати якісною.

Запровадження законодавчих змін мають забезпечити удосконалення законодавчих засад ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відповідно до положень європейського законодавства, а також підвищення рівня прозорості та зіставності показників фінансової звітності вітчизняних компаній, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату в Україні.

Крім того, зміни, внесені до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», сприятимуть гармонізації національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності із законодавством Європейського Союзу та міжнародним стандартам фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України : станом на 16 липня 1999 року: № 996-XIV – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

2. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 5.10.2017 р. № 2164-VIII – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2164-viii>

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. за N 73 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0397-99>.

4. Безручук С.Л. Якість фінансової звітності через призму професійної етики бухгалтера / С.Л. Безручук // ВІСНИК ЖДТУ. – 2017. – № 4 (82). – С. 3-8.

5. Єршова Н.Ю. Якість облікової інформації. Методичний підхід до оцінювання / Н.Ю. Єршова // Актуальні проблеми економіки. 2014.– № 8 (158). – С. 368 – 374.